

Nyhedsbreve til formidling af digitale materialer

Af Jens Hofman Hansen og Inge Marie Larsen

På Statsbiblioteket interviewede vi ansatte på Aarhus Universitets Humanistiske Fakultet for at finde ud af, om de var interesserede i at modtage et nyhedsbrev fra os. Vi ved nu, at det kan blive en succes, hvis vi lever op til en række kvalitetskrav. Indholdet skal f.eks. vinkles efter modtagernes faglige interesse og deres rolle som undervisere. Det er vigtigt, at nyhedsbrevets bidragydere aktivt anvender deres faglige viden og i det lys grundigt karakteriserer databaser eller e-tidsskrifter.

Jens Hofman Hansen
cand.mag.
Usabilitykonsulent
Statsbiblioteket
jhh@statsbiblioteket.dk

Inge Marie Larsen
ph.d.
Forskningsbibliotekar
Statsbiblioteket
iml@statsbiblioteket.dk

Hvordan kan vi formidle de digitale materialer bedre?

Flere undersøgelser¹ har peget på, at brugerne af bibliotekets hjemmeside i mange tilfælde slet ikke opdager de ellers værdifulde elektroniske ressourcer i form af databaser og elektroniske tidsskrifter, som bibliotekerne abonnerer på. Anvendelsen er ganske vist stigende, men den nuværende præsentation trækker efter alt at dømme ikke mange nye brugere til.

I dag præsenteres databaserne, som Statsbiblioteket abonnerer på, i en lang liste. Det er en formidlingsform, som kan forbedres.

Det kunne være en mulighed at præsentere brugerne for de elektroniske materialer i sammenhæng med den populære biblioteksbases øvrige indhold. Det er primært manglende adgang til de rette metadata, som er skyld i, at det ikke allerede er tilfældet i dag. Det er da også drømmen i Statsbibliotekets webafdeling, at vi engang får et system, der bryder med den traditionelle form for søgning i en meget begrænset del af bibliotekets tilbud. Samsøgningssystemer, der kan rangordne søgeresultater på en relevant måde og foreslå ting, som brugeren ikke direkte har artikulert, virker f.eks. som løsninger, der kan give brugerne langt større relevans end dagens systemer.

Virkeligheden

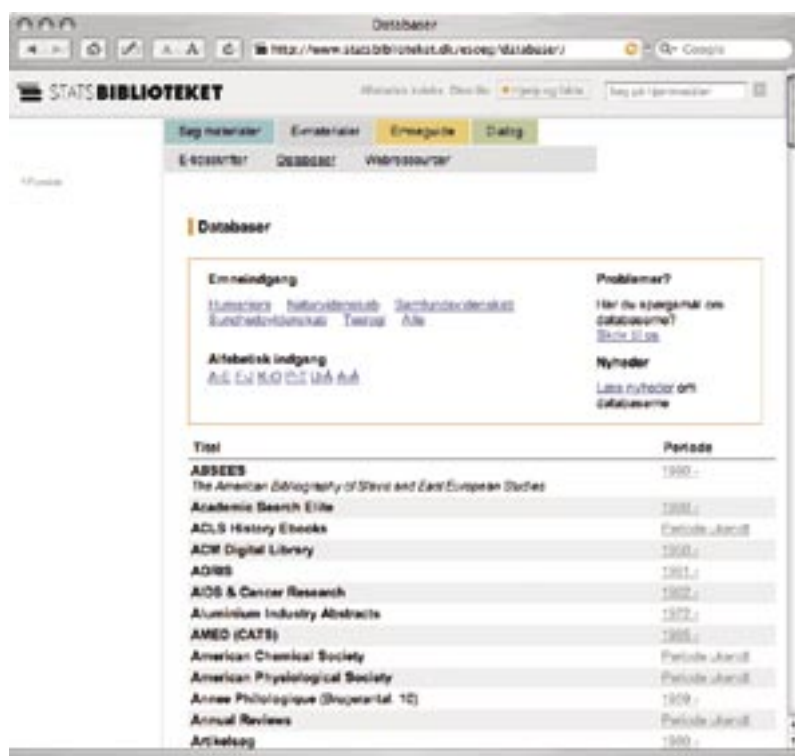
Indtil et tilfredsstillende samsøgningssystem måtte være udviklet, må vi se på, hvordan vi ellers kan øge kendskabet til og anvendelsen af databaser og elektroniske tidsskrifter.²

En gruppe fagreferenter (Statsbibliotekets faglige, akademiske medarbejdere) for Humaniora fik på et tidspunkt den ide, at vi kunne lave et nyhedsbrev, som løbende kunne holde brugerne af biblioteket orienteret om nyindkøbte databaser, e-bøger, elektroniske tidsskrifter og lignende. I webafdelingen arbejdede vi sammen med fagreferenterne videre med konceptet, og vi besluttede at undersøge, om de potentielle modtagere af nyhedsbrevet overhovedet var interesserede i at modtage det. Man kunne jo frygte, at det blot ville drukne i den strøm af mails, der efterhånden kendetegner manges indbakker.

Interviews ledsaget af en prototype

For at blive sikre i vores sag besluttede vi os for at lave en prototype af nyhedsbrevet, som vi forestillede os, det kunne komme til at se ud. Prototypen tog vi med til otte interviews, som vi gennemførte med videnskabeligt personale (i første omgang på Det Humanistiske Fakultet). Vi valgte interviewpersonerne ud på en måde, der sikrede en passende spredning over fag og anciennitet (fra ph.d.-studerende til professorer).

Det viste sig, at selve ideen om et nyhedsbrev blev rigtig godt modtaget. Der kom dog også nogle afgørende ting frem, da vi viste prototypen til interviewpersonerne. De kunne med prototypen forholde sig meget konkret til, hvordan et nyhedsbrev kunne komme til at se ud, og derfor fik vi en række konkrete forbedringsforslag.

En af de interviewede fortalte: ”14.000 e-bøger... tja... For min skyld kunne de have 1 million e-bøger, men fortæl mig i stedet, hvilke tre der er vigtige for min undervisning”

Skal nyhedsbreve have relevans, skal de fortælle noget, som umiddelbart kan omsættes til handling eller afprøves i praksis

Fagligt vinklet og velbearbejdet information er en nødvendighed

Samtlige interviewede personer gav udtryk for, at de nyheder, som var skrevet specielt til deres fagområde, var af størst interesse for dem. Set i bakspejlet kan det måske ikke undre, idet vi med basal viden om relevanstheori burde have forudset, at brugerne vil have information, som er så målrettet mod deres interessefelt, som muligt. Interviewundersøgelsen betød dog også, at vi fik mere dybdegående information om, hvornår nyheder i praksis virker relevant for målgruppen.

Med til interviewet bragte vi en simpel prototype af nyhedsbrevet i en papirudgave, så brugerne let kunne forholde sig til layout, sproglige detaljer og ikke mindst indholdet.

Hvordan beskrives en ressource, så det bliver konkret og relevant?

De interviewede sagde, at vi skulle undgå ”nøgne informationer” i nyhedsbrevet. Det er således ikke nok, at vi fortæller, at ”Ebrary indeholder 14.000 e-bøger”, og at Statsbiblioteket nu tilbyder adgang til alt dette. I stedet skal servicen karakteriseres på en måde, så redaktionens ”bibliotekariske kundskaber” kommer i anvendelse, som en af de interviewede udtrykte det.

I praksis betyder det, at en elektronisk ressource skal beskrives ved hjælp af bestemte informationer, der gør det muligt for brugeren at afgøre, om den har relevans. Sådanne karakteristika er ifølge de interviewede:

- En anbefaling – hvorfor er lige netop denne ressource god?
- Hvad er dens styrker og svagheder?
- Relaterer den sig til andre elektroniske ressourcer? Disse relationer kan nemlig være med til at karakterisere, hvad der er tale om.

- Hvad kan man forvente at finde, når man bruger ressourcen? Fuldt tekst, artikler, bøger eller noget helt andet?
- Hvad er der at sige om kvaliteten? Er der tale om et særligt velrenommeret forlag, er indholdet peer-reviewed, er materialet nyt eller gammelt (og har det en betydning)?
- Er der konkrete eksempler på godt, klassisk, interessant eller på anden måde værdifuldt materiale i ressourcen?
- Hvad kan ressourcen bruges til, hvis man skal undervise i sit fag?
- Er der særligt oplagte søgestrategier, som man med fordel kan anvende?

Alle disse nødvendige karakteristika betyder, at udarbejdelsen af et nyhedsbrev er et langt større intellektuelt arbejde end blot at klippe-og-klistre databasens egen beskrivelse. Mange databaser beskriver f.eks. sig selv som nettets mest betydningsfulde og slår på, hvor enorme mængder af information de tilbyder. Men som en af de interviewede fortalte: ”14.000 e-bøger... tja... For min skyld kunne de have 1 million e-bøger, men fortæl mig i stedet, hvilke tre der er vigtige for min undervisning”.

Orienteret mod anvendelse

I det hele taget gjorde de interviewede meget ud af at understrege, at nyhedsbrevet skulle være anvendelsesorienteret. Skal det have relevans, skal det fortælle noget, som umiddelbart kan omsættes til handling eller afprøves i praksis. Derfor er noget så simpelt som et link direkte til databasen efter omtalen helt essentielt.

Nyheder om fysiske materialeindkøb, udstillinger og nyansættelser er formentlig af samme grund mindre eftertragtet i nyhedsbrevet. Her er det nemlig ikke muligt for læserne

at foretage sig meget videre end blot at blive orienteret. Hvis man alligevel omtaler en nyindkøbt bog, er det vigtigt, at der med et link henvises til en bestillingsmulighed på den pågældende bog.

Nyheder er ikke kun nyindkøb

Undersøgelsen viste desuden, at et nyhedsbrevs indhold ikke nødvendigvis behøver at basere sig på bibliotekets nyindkøb. Således mente mange af de interviewede, at nyhedsbrevet sagtens kunne omtale ressourcer, som biblioteket havde abonneret på længe. Det harmonerer fint med tankegangen om, at de fleste brugere i dag har meget svært ved overhovedet at komme i gang med at bruge materialerne fra de lange og svært tilgængelige lister på hjemmesiden. Nyheder kan altså godt være ”konstruerede”, så længe de blot lever op til kravet om en karakteristik af høj kvalitet og evt. tilbyder fif til brugen af ressourcen, som kan gøre kenderne endnu bedre til at bruge servicen.

Koncist sprog

Undersøgelsen fortalte – måske ikke overraskende – at sproget i nyhedsbrevet skal være præcist og koncist. Visse dele af prototypen anvendte en mere underfundig sprogbrug³, men det blev ikke godt modtaget af brugerne. Ved at præsentere prototypen for de interviewede fik vi desuden mere viden om, hvad koncist og præcist sprog betyder i praksis. F.eks. skal vi undgå mystiske forkortelser af databaserne (f.eks. ”ACLS”) eller i hvert fald forklare, hvad de står for. Alt for mange mystiske navne giver et forvirrende nyhedsbrev.

Desuden kan man skrive meget triviell tekst om en database uden at leve op til de krav, som ses i punktopstillingen i denne artikel. Det

Nyheder kan godt være ”konstruerede”, så længe de blot lever op til kravet om en karakteristik af høj kvalitet og evt. tilbyder fif til brugen af ressourcen, som kan gøre kendere endnu bedre til at bruge servicen

nytter således ikke at fortælle, at en database er legendarisk, fantastisk eller meget omfattende, hvis ikke man underbygger med oplysninger om, hvorfor det forholder sig sådan.

Brug de eksisterende kommunikationskanaler

Da vi nu var i gang med at interviewe, spurgte vi også om, hvordan brugerne forventede at blive oplyst om nyhedsbrevets eksistens. Langt de fleste forventede, at de ville få det at vide via deres institut. Faktisk fortalte flere af de interviewede, at de ikke ville lede efter et nyhedsbrev på Statsbibliotekets hjemmeside. Det fortæller os, at det er helt centralt at få annonceret nyhedsbrevet ved at gå direkte til institutternes sekretærer eller på anden måde at undersøge, hvilke officielle kommunikationsveje, der er.

Første konkrete initiativ fra vores side bliver at udsende en e-mail til institutterne om, at nyhedsbrevet er på vej, og at man kan tilmelde sig via en side på Statsbibliotekets hjemmeside. Ved at studere tilmeldingerne vil vi også kunne afdække, hvor vores promovning ikke har fungeret.

Lav selv et nyhedsbrev

Hvis du har lyst til at gå mere i dybden eller eventuelt selv planlægger at lave en interviewundersøgelse i forbindelse med jeres nyhedsbrev, kan du læse en minirapport om vores undersøgelse, se vores interviewguide og prototype til nyhedsbrevet, samt hente mere bearbejdet materiale på denne webside: www.statsbiblioteket.dk/brugbarhed/nyhedsbreve

Senere erfaringer skal vise, hvor mange tilmeldte vi kan få, og om nyhedsbrevet ligefrem vil få en aflæselig effekt for anvendelsen af databaser og andre materialer, som vi ønsker at promovere.

KONKLUSION

Nyhedsbrevet forventes lanceret i midten af september. Denne artikel har opsummeret de vigtigste pointer af vores undersøgelse:

- Nyhederne skal være fagligt vinklede og være anvendelsesorienterede for at give relevans.
- En elektronisk ressource skal beskrives meget nuanceret, hvis den skal være interessant at læse om.
- Sproget skal være koncist.
- Det er vigtigt at ”indtænke” distributionen af nyhedsbrevet, hvis det skal få succes

Minirapport: www.statsbiblioteket.dk/brugbarhed/nyhedsbreve

En velredigeret nyhed

Her er et eksempel på en nyhed, som opfylder en hel del af de krav, som de interviewede stillede

1. Sigende overskrift

Overskriften indeholder hverken forkortelser eller mærkelige produktnavne.

Bibliografi over middelalderforskningen -
International Medieval Bibliography

2. Kort manchete

Den første sætning fortæller kortest muligt, hvad nyheden handler om.

Statsbiblioteket giver nu adgang til onlineudgaven af middelalderforskningens bibliografiske standardværk, International Medieval Bibliography, som indtil for nylig kun er udkommet i trykt form.

3. Basal karakteristik

Nyheden angiver periode, geografisk dækningsområde og hvad man kan forvente at finde frem til.

Bibliografien dækker perioden 300-1500 og områderne Europa, Mellemøsten og Nordafrika. Den indeholder over 300.000 henvisninger til artikler i tidsskrifter, antologier og konferenceberetninger, udgivet siden 1967. Dog giver den ikke adgang til selve teksterne.

4. Svagheder

En god karakteristik fortæller også om, hvilke begrænsninger bibliografien har.

5. Målgruppe

Yderligere karakterisering kan ske ved at angive, hvilke fagområder der typisk kan have interesse i materialet.

Bibliografien er et relevant arbejdsredskab for historikere, arkæologer, arabister, kunsthistorikere, religionshistorikere, filologer og andre, der beskæftiger sig med middelalderen. The International Medieval Institute ved University of Leeds står for ved-ligeholdelsen og udbygningen i samarbejde med 50 specialister fra hele verden.

6. Autoritet

Det er ofte vigtigt, hvem der står bag en ressource, så det er også flettet ind i nyheden.

7. Faglig vinkling

Konkrete eksempler gør det nemmere at forstå, hvad ressourcen kan bruges til, og det kan virke inspirerende på læseren.

Det særlige ved denne bibliografi er de systematiske søgninger, der kan foretages ved de blå indekxknapper, som giver adgang til alfabetiske lister over forfattere, titler, ord og emner. Brug f.eks. indekxknappen "All Index Terms" og vælg navnet "Charlemagne". Der dukker nu en liste op med 115 forskellige emnekategorier, som repræsenterer forskellige aspekter ved Karl den Store liv og virke. F.eks. "Charlemagne, Holy Roman emperor - and Denmark".

8. Kort vej til handling

Et direkte link til ressourcen betyder, at man kan prøve den af med den samme.

Direkte link til International Medieval Bibliography:
<http://statsbiblioteket.dk/korturl?id=9346>

Find bibliografien i listen over databaser eller den faglige indgang om historie:

www.statsbiblioteket.dk/esoeg/databaser/
www.statsbiblioteket.dk/emneguide/historie/

9. Sammenhænge

Bibliografien kan også karakteriseres overfor andre ressourcer, som det er oplagt at henvise til.

Historical Abstracts dækker tiden efter senmiddelalderen, 1450 til i dag:

<http://statsbiblioteket.dk/korturl?id=2456>

10. Kontaktmulighed

Det er oplagt at være åben overfor kontakt, hvis særligt interesserede brugere skulle have spørgsmål.

Har du spørgsmål, er du velkommen til at kontakte Statsbibliotekets fagspecialist på området, Niels Erik Frederiksen (nef@statsbiblioteket.dk).

Fodnoter

1: Mindst to nyere usabilityundersøgelser har peget på dette forhold: Madsen m.fl.: Sådan bliver det elektroniske bibliotek brugervenligt. Best practice-rapport baseret på usability-test af danske folkebibliotekers websteder (2003) og Madsen og Gardner: Det brugervenlige digitale forskningsbibliotek (2004).

I rapporten "Studerende, Google og Biblioteker" af Niels Ole Pors (2005) fremgår det, at de studerende anvender de elektroniske ressourcer mere og mere, jo længere de når i studieforløbet, hvilket netop peger på, at anvendelsen forudsætter forholdsvist stort kendskab til det faglige felt og dets publikationer. Studerende med lav anciennitet og brugere af enhver art, der ønsker at sætte sig ind i nye interesseområder, må således i dag betragtes som relativt dårligere serviceret af bibliotekernes tilbud.

2: Der findes faktisk allerede samsøgningsssystemer, som giver et indblik i fremtidens muligheder. I bibliotekssammenhæng findes ELIN (Electronic Library Information Navigator). Google Scholar er et andet eksempel på, at tidsskrifter uafhængigt af deres tilhørsforhold indekseres i et og samme register.

3: Inspireret af amerikaneren Nick Usborne, der er tekstforfatter og anbefaler, at man skriver sine nyhedsbreve i en personlig tone.